

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาด้านยุทธศาสตร์
การพัฒนาเมืองที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองในอนาคต
The Development Style of Graduate Teaching in Urban Development
Strategy for Urbanization in the Future

ขวัญชนก อำภา¹ สุรพงษ์ แสงเรณู² สุริยา ปัญญจิตร³ วันชาติ ชาญวิจิตร⁴
Khwanchanok Ampha, Surapong Sangranoo, Suriya Panyajitr, Wanchat Chanwichit

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเมืองในอนาคต และการวางแผนพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองในอนาคต โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่มีส่วนได้เสีย และด้านการวางแผนภาคและเมือง ด้านการพัฒนาเมือง ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ ด้านโยธาธิการและผังเมือง ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์จังหวัด รวมถึงภาคเอกชนทั้งหอการค้า สมาคมอุตสาหกรรม สมาคมการท่องเที่ยว ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 25 คน ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และสรุปความ พบว่าการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองที่เน้นการสร้างบุคลากรของสังคมที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาเมืองอย่างเหมาะสม ทั้งเชิงยุทธศาสตร์และเชิงการปฏิบัติการประยุกต์และบูรณาการองค์ความรู้ในการวางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างความสมดุลในการพัฒนาและเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเมือง ส่วนการพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรในเชิงรุก เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ ในการคิดเชิงวิพากษ์วิเคราะห์และสังเคราะห์ ในเชิง

Received: 2022-04-21 Revised: 2022-04-27 Accepted: 2022-04-27

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University

² คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: sangranoo@gmail.com

³ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University

⁴ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University

นโยบาย ที่ได้มาจากการลงมือปฏิบัติการณ์ในเชิงพื้นที่ เป็นผู้ดำเนินการวางแผนและออกแบบนโยบายใหม่ๆ สามารถนำไปสู่แผนปฏิบัติการเชิงพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างมืออาชีพ เน้นให้เป็นนักบริหารยุคใหม่ เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมตลอดจนทิศทางการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ รองรับการพัฒนาประเทศในอนาคต

คำสำคัญ (Keywords): การเรียนการสอน; ยุทธศาสตร์; การพัฒนาเมือง

Abstract

The purpose of this study is to study the changes of educational management and future urban development. Postgraduate curriculum development plan in future urban development strategy. This study adopts a qualitative research process through in-depth interviews with experts and stakeholders. Urban planning, urban development, government management, business and urban planning, community development. The provincial strategic plan includes the private sector, trade and industry committees, tourism associations, civil society and local governments of 25 people by analyzing the data with content analysis and conclusions. The results of this study show that the focus of graduate curriculum development in urban development strategy is to build knowledge and understanding of people. Application and knowledge integration in strategic planning. Determine the direction and objectives of sustainable development, balanced development and learning organization in the era of information technology. The development of teaching mode at the graduate level needs active curriculum development. The purpose of this study is to improve graduate students' critical thinking and comprehensive policy ability. Lead space action in planning and the design of new policies. Can lead to a professional space action plan that emphasizes new miracles and leads change. Able to adapt to social, economic, political and environmental changes, as well as changes in all aspects. Support future national development.

Keywords: Teaching; Strategy; Urban development

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกกำลังประสบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการประเทศหรือองค์กรของตนอย่างเป็นจำนวนมาก สืบเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรซึ่งสวนทางกับจำนวนทรัพยากรที่ลดลง ทำให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นไม่สอดคล้องกันในสถานการณ์ดังกล่าว กระบวนการกลายเป็นเมืองของพื้นที่ชนบทที่เพิ่มจำนวนพื้นที่มากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาเมืองตามมา ทั้งปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรวัยสูงอายุ การลดลงของประชากรวัยแรงงาน ปัญหาการตกต่ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาความไม่เพียงพอของระบบสาธารณสุขบุคคลและสาธารณสุขการ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการแพร่ระบาดของโรค เป็นต้น ประเด็นสำคัญคือ การจะอย่างไรเพื่อเป็นการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหเหล่านี้ให้ได้ประสิทธิภาพ หากมองย้อนกลับไปยังจุดเริ่มต้นการวางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็นสิ่งสำคัญในมุมมองระดับโลก จึงมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) หรือ SDGs ขององค์การสหประชาชาติ ทั้งหมด 17 GOALS หรือ 17 เป้าหมาย ครอบคลุมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม เป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกใน 15 ปีข้างหน้า และใช้เป็นทิศทางพัฒนาของประชาคมโลก ในขณะที่ประเทศไทยมีการรอบการพัฒนาประเทศคือ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเชิงพื้นที่ เช่น ผังประเทศไทย ผังภาค รวมทั้งยุทธศาสตร์ความร่วมมือในระดับภูมิภาค เหล่านี้ล้วนเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่เป็นกรอบในการพัฒนาในระดับกว้างและไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายในการหยิบยกมาเชื่อมต่อและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ตลอดจนองค์กรหรือหน่วยงานในระดับท้องถิ่นของตนเองให้เกิดเป็นโครงการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและเกิดผลสัมฤทธิ์กับประชาชนในพื้นที่ หากบุคลากรในหน่วยงานนั้นๆ ไม่ได้มีการศึกษาหรือเรียนรู้กลวิธีในการจัดการและวางแผนกลยุทธ์เหล่านี้อย่างเป็นระบบ

ในขณะที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ปัจจุบันการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ได้รับการเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่สิ่งปลูกสร้างมากขึ้น และเปลี่ยนเป็นพื้นที่ชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานมากขึ้น อย่างที่เรียกว่าเกิดกระบวนการกลายเป็นเมือง (Urbanization) มากขึ้นทุกวัน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่ง ทั้งที่เกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศที่กำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนา มีแนวโน้มการกลายเป็นเมืองที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในชนบทก็ตาม (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2539) การขยายตัวของสังคมเมืองเป็นหนึ่งในแนวโน้มและความท้าทายสำคัญ (Megatrends) ที่โลกจะต้องเผชิญในคริสต์ศตวรรษที่ 21 โดยองค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050) โลกจะมีประชากรเมืองประมาณ 2.4 พันล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 66 ของประชากรโลก โดยทวีปเอเชียและแอฟริกาจะมีอัตราการขยายตัวความเป็นเมืองมากที่สุด สำหรับ

ประเทศไทยมีการขยายตัวความเป็นเมืองมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ทศวรรษที่ 2500 ปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรเมืองประมาณร้อยละ 55 (ณ มกราคม 2562) และคาดการณ์ว่าภายในปี พ.ศ. 2593 ประเทศไทยจะมีสัดส่วนประชากรเมืองถึงร้อยละ 73 โดยแนวโน้มการกลายเป็นเมืองที่สำคัญในอนาคต คือการเติบโตของเมืองขนาดกลางและขนาดเล็ก เมืองศูนย์กลางระดับภูมิภาคและเมืองขนาดกลางจะมีความหนาแน่นประชากรเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และเศรษฐกิจของเมืองในส่วนภูมิภาคหลายเมืองจะเติบโตในอัตราที่สูงกว่ากรุงเทพฯ และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2558)

การกลายเป็นเมืองนั้นเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ชุมชนเมืองสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลกมากกว่าร้อยละ 80 ในขณะที่บริโภคพลังงานและปล่อยคาร์บอนมากกว่าร้อยละ 70 (McKinsey Global Institute, 2011; UN-Habitat, 2011) การกลายเป็นเมืองสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจเอื้อประโยชน์ในเชิงธุรกิจจากความหนาแน่นประชากร การใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพทำให้การขนส่งสินค้ามีต้นทุนต่ำ รวมถึงเป็นแหล่งรวมนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน การกลายเป็นเมืองที่ผ่านมามีได้ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการขยายตัวของเมืองอย่างไร้ทิศทาง ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและรายได้การบริการขั้นพื้นฐานที่ไม่ทั่วถึง และการขาดแคลนที่อยู่อาศัยจากการอพยพย้ายถิ่นฐานจำนวนมาก นอกจากนี้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกและประเทศไทยได้ทำให้เกิดบริบทที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองในปัจจุบันและอนาคต อาทิ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความเสี่ยงต่อภัยพิบัติที่เพิ่มขึ้น การเพิ่มจำนวนขึ้นของชนชั้นกลาง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจดิจิทัล เป็นต้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังนั้นการรับมือกับการแก้ไขปัญหาเมืองที่จะเกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ และการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จึงเป็นเรื่องสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาเมือง จึงเป็นสิ่งที่เป็พลวัตรตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น การทำให้เมืองเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ที่โครงสร้างพื้นฐานรวมทั้งแนวทางแก้ปัญหาทางสังคมและเทคโนโลยี อำนวยความสะดวกและทำให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจแบบยั่งยืน พัฒนาคุณภาพชีวิตในเมืองสำหรับทุกคน (Amsterdam Smart City, 2015 อ้างถึงใน Dameri, 2017) เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่ทั่วโลกและทุกภูมิภาคของประเทศไทยกำลังเป็นที่ตื่นตัวและนำมาปรับใช้ให้เข้าบริบทของการพัฒนาแต่ละท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

การวางแผนหรือยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดการพัฒนาเมืองจึงได้รับการพิจารณาว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ที่ต้องทำงานประสานร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีความสำคัญในสองมิติ ได้แก่ มิติเชิงประเด็นของการวางแผน และมิติเชิงพื้นที่ สำหรับมิติเชิงประเด็นของการวางแผน การ

วางแผนด้านกายภาพเพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในประเด็นต่างๆ ที่วางไว้ เช่น การกำหนดประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน การวางแผนทางพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น เครื่องมือทางกายภาพดังกล่าวจะเป็นตัวชี้้นำการพัฒนาและแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดความพร้อมในการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ จะต้องมีการจัดเตรียมพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจในอนาคตส่วนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีการกำหนดมาตรการการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อป้องกันการเกิดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่ที่ควรสงวนและอนุรักษ์ เป็นต้น จึงเกิดการบูรณาการการวางแผนภาคและเมืองเข้าเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในการพัฒนาทั้งหมด ที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับประเด็นในการพัฒนาอื่นๆ จึงต้องการการวางแผนแบบบูรณาการระหว่างประเด็นต่างๆ อย่างเหมาะสม การพัฒนาแบบบูรณาการไม่ได้ต้องการเพียงแต่การบูรณาการภายในแต่ละมิติเท่านั้น แต่ยังต้องการการบูรณาการระหว่างสองมิติเข้าด้วยกันทั้งมิติเชิงประเด็นในการพัฒนาและมิติเชิงพื้นที่ ซึ่งการบูรณาการดังกล่าวต้องการองค์ประกอบที่มีความพร้อมในการสร้าง การประสานทั้งสองมิติเข้าด้วยกันและต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ และจรรยาบรรณที่สอดคล้องกับลักษณะงานด้านการพัฒนาเมือง(พนิต ภูจินดา, 2556) จึงสามารถกล่าวได้ว่า กระแสแห่งการวางยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์เพื่อพัฒนาเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก จึงจำเป็นต้องต้องมีการศึกษาถึงกลวิธีและองค์ความรู้รวมทั้งการปรับระบบความคิด (Mindset) อย่างถูกต้องเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนระบบนิเวศขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากกระแสการพัฒนาที่แปรเปลี่ยน ทำให้การดำเนินการจัดการศึกษาในอนาคตของประเทศไทยต้องมีการพัฒนาให้เกิดการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยเช่นกัน เนื่องจากบัณฑิตที่จบการศึกษาในอนาคตมีความจำเป็นต้องสามารถตอบสนองการทำงานภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงได้ ภายใต้กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551-2565 ได้กำหนดเป้าหมายไว้ อันได้แก่ การยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ ซึ่งจะทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถออกไปปรับใช้สังคมทั้งในส่วนองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนให้มีความสามารถในการปรับตัวเชิงพลวัตในยุคการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและการวางแผนพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองที่

สอดคล้องกับความเป็นเมืองในอนาคต เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะและความสามารถในการบูรณาการศาสตร์และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเมืองทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างมืออาชีพ สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมตลอดจนทิศทางการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ รองรับการพัฒนาประเทศในอนาคตอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเมืองในอนาคต
2. เพื่อการวางแผนพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยใน 4 ขั้นตอนคือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาเมืองเชิงพื้นที่ ได้แก่ นักวิชาการ หน่วยงานราชการและภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนและภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการพัฒนาเมือง จำนวน 25 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อศึกษาบริบทเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาเมือง ความต้องการของประชาชนทั้งในภาพใหญ่และระดับท้องถิ่น กระบวนการวางแผนและพัฒนาเมือง รูปแบบนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ใช้ในการพัฒนาเมือง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมือง หลังจากสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแล้ว เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งจะต้องทำการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective congruence : IOC) ซึ่งได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์มีความน่าเชื่อถือ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 5 คน ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.อมร กฤษณพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤษณ ฝิโลปกรณ์ ดร.ยุทธพล ทวะชาลี ผศ.ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์ และ ดร.นุชากร มาศนามาตล แล้วจึงนำไปทำไปทำการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์ในการวางแผนและการพัฒนาเมือง จำนวน 10 คน เพื่อวางแผนพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองในอนาคต

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาเมืองเชิงพื้นที่ ได้แก่ นักวิชาการด้านการวางแผนภาคและเมือง ด้านการพัฒนาเมือง ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ ด้านยุทธศาสตร์ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐด้านโยธาธิการและผังเมือง ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์จังหวัด ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนหอการค้า สมาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และภาคประชาสังคม จำนวน 25 คน โดยการเก็บข้อมูลพิจารณาจากความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ (1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (2) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ที่เกี่ยวข้องกับการประเด็นที่ศึกษาควบคู่กันไปด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยวิธีการสรุปความในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย (Research Results)

1. แนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาเมืองในอนาคต พบว่าในปัจจุบันมีหลายมหาวิทยาลัยที่จัดการเรียนการสอนด้านการพัฒนาเมืองทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อเป็นผู้ที่ทำงานในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และแผนงานโครงการต่าง ๆ โดยมีความต้องการเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและนำไปพัฒนาตนเองในอนาคต ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจากความต้องการของบุคคลากรเหล่านี้ ซึ่งสังกัดอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ สามารถพัฒนาองค์กรของตนเอง และนำไปสู่การขับเคลื่อนหน่วยงานขนาดใหญ่ในระดับชาติได้ หากบุคคลากรเหล่านี้ได้เข้ามาศึกษาต่อในหลักสูตรดังกล่าว จะเป็นการพัฒนาตัวบุคคลเพื่อสร้างระบบความคิดและต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม ให้เกิดการสานต่อในระดับการปฏิบัติการ เกิดยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายแห่งการพัฒนาเมืองที่มีประสิทธิภาพตอบสนองกับแผนพัฒนาประเทศชาติ ตรงความต้องการของท้องถิ่น องค์กรและหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งครอบคลุมความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองด้วย

ผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกที่เกิดขึ้น ทั้งลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นหากต้องพัฒนาหลักสูตร จำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรในเชิงรุก ให้มีศักยภาพและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามพัฒนาการของการจัดการศึกษาซึ่งมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งในประเทศ

และต่างประเทศ รวมทั้งการแข่งขันทางด้านตลาดการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ ในการคิดเชิงวิพากษ์วิเคราะห์และสังเคราะห์ ในเชิงนโยบาย ที่ได้มาจากการลงมือปฏิบัติการในพื้นที่ เป็นผู้ดำเนินการวางแผนและออกแบบนโยบายใหม่ๆ สามารถนำไปสู่แผนปฏิบัติการเชิงพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างมืออาชีพ โดยดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาชีพ

2. การวางแผนพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาด้านยุทธศาสตร์ การพัฒนาเมืองที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองในอนาคต จำเป็นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการผลิตกำลังคนที่มีศักยภาพในการบูรณาการองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่การประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สถานการณ์ ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ บนพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ซึ่งในยุคปัจจุบันสังคมเต็มไปด้วยความผันผวน ความไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน การแก้ปัญหาหนึ่งอาจกระตุ้นให้เกิดอีกปัญหาหนึ่ง จึงจำเป็นต้องร่วมกันแก้ปัญหาอย่างประสานสัมพันธ์กัน มีการบูรณาการความคิดที่หลากหลาย เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการแก้ปัญหาที่เชื่อมโยงด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศมากยิ่งขึ้น ต้องมีความพร้อมที่จะใช้กระบวนการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ เน้นการบูรณาการและสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนา เมือง ทั้งเชิงกายภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ รองรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอนาคต โดยความรู้ ความสามารถและทักษะที่ควรมีประกอบด้วย

1) มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ซึ่งคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเมือง การสร้างความเปลี่ยนแปลงและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และดิจิทัล การวิเคราะห์เครื่องมือการสื่อสารในยุคสังคมการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อสารองค์กรเครือข่ายการพัฒนาเมือง การสื่อสารการพัฒนากิจการเพื่อสังคม นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อพัฒนาสุขภาวะเมือง โดยใช้กฎหมายเพื่อการพัฒนาเมืองและชุมชนในการจัดระเบียบการพัฒนาเมือง ระบบกฎหมายปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองและชุมชนที่ปรากฏในระบบกฎหมายเปรียบเทียบกับต่างประเทศที่เชื่อมโยงกับกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการพัฒนา การวิเคราะห์ประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับผังเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่สาธารณะ ป่าสงวน ฯลฯ ขอบเขตแห่งการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบ การปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และการควบคุมสิ่งแวดล้อมปัญหาด้านเคหะสถาน ระบบการอนุญาต ให้ออกสร้างสิ่งต่าง ๆ และการวางแผนหรือนโยบายเตรียมรับการขยายตัวในอนาคตของเมือง

2) มีความรู้ทางวิชาการและทักษะทางวิชาชีพทางยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ บนพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาสู่ความยั่งยืน คือต้องมีความรู้ด้านการบริหารจัดการระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานชุมชนเมืองประกอบด้วย งานด้าน ถนน ทางเดินเท้า ไฟฟ้าสาธารณะ ประปา โทรศัพท์สาธารณะ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งพื้นที่สาธารณะระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต การวางแผนด้านการสัญจรของเมืองอย่างยั่งยืน โดยเน้นวิถีของการใช้ชีวิตคนเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินและการสัญจรภายในเมือง พฤติกรรมการเดินทางภายในเมือง การออกแบบเพื่อผู้สัญจรในเมือง และการวางแผนการขนส่งเมือง ตลอดจนรูปแบบและระบบของเศรษฐกิจเมือง การเจริญเติบโตของเมือง การเชื่อมโยงของเศรษฐกิจภาคครัวเรือน ภาคภาคธุรกิจ และภาครัฐ แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ของโครงสร้างแห่งเมืองและการใช้ที่ดิน ทูทางเศรษฐกิจ ทูทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน การสะสมทุนของท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจเมืองอย่างยั่งยืน โดยใช้กระบวนการวางแผนพัฒนาเมือง พัฒนาการการพัฒนาเมือง วางแผนพัฒนาเมืองสมัยใหม่ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบการพัฒนาเมือง นำไปสู่การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัญหา การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาเมือง การกำหนดแผนงานเชิงยุทธศาสตร์ การกำหนดโครงการ นำแผนยุทธศาสตร์และโครงการสู่การปฏิบัติ การวิเคราะห์ความเสี่ยง การตรวจสอบติดตามและประเมินผล

3) มีทักษะในการแก้ไขปัญหาสังคม สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และประยุกต์ใช้ความรู้ทางยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองในการวิเคราะห์สถานการณ์หรือสภาพปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม คือสามารถนำแนวคิด ทฤษฎี และการใช้เครื่องมือเพื่อการพัฒนาเมือง รูปแบบและนวัตกรรมการพัฒนาเมือง การประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเมือง การจัดเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแสดงผลในลักษณะเมืองอัจฉริยะ การใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ที่มีความหลากหลายของข้อมูลสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงพื้นที่ได้ การประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อการวางแผนการพัฒนาเมืองเชิงบูรณาการ ทั้งการวิเคราะห์แบบจำลองเชิงพื้นที่โดยใช้ระบบภูมิสารสนเทศ (Geo-Informatics) การศึกษาการรับรู้ระยะไกล (Remote Sensing) การประยุกต์ใช้นวัตกรรมต่างๆ การจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่ การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการวางแผนการพัฒนาเมืองเชิงบูรณาการ

4) สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการแสดงความเห็นเชิงวิพากษ์บนฐานแนวคิดและทฤษฎีทางยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง คือสามารถวิเคราะห์โลกาภิวัตน์กับการ

เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ความสัมพันธ์และผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดิจิทัลกับการเปลี่ยนแปลง ความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาเมือง โดยนำหลักการ แนวคิดและทฤษฎีด้านระบบนิเวศเมือง การศึกษาความสัมพันธ์ของระบบนิเวศวิทยา (Ecology) ในพื้นที่เมือง สภาพแวดล้อมในเขตเมือง ปัญหาและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง หลักการบริหารจัดการเพื่อคลี่คลายสถานการณ์วิกฤตของเมือง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ การบรรเทาภัย การช่วยเหลือ ผู้ประสบภัย การฟื้นฟู การเตรียมพร้อมรับมือ การปรับตัว ความเปราะบาง และความเสี่ยง โดยเชื่อมโยงกับการวางแผนและการจัดการเมือง ระบบเมือง การกลายเป็นเมือง การใช้มาตรการทางผังเมืองเพื่อบรรเทาและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคาม ด้วยการวิเคราะห์บทเรียนเชิงปฏิบัติการผ่านกรณีศึกษา

ส่วนรูปแบบการเรียนรู้ควรมีทั้งระบบการศึกษาเป็นแบบชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ หรือการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนสามารถเข้าศึกษารายวิชา ชุดวิชา หลักสูตรระยะสั้น หลักสูตรฝึกอบรม หรือหลักสูตรที่ให้ปริญญาผ่านการสะสมหน่วยกิตในคลังหน่วยกิตของมหาวิทยาลัย เปิดโอกาสให้ผู้สนใจและผู้ที่กำลังทำงานสามารถเข้าศึกษาต่อในอุดมศึกษา ได้ด้วยความยืดหยุ่น ไม่ต้องทิ้งงานทั้งอาชีพ ศึกษาในเงื่อนไขเวลาที่ไม่บีบรัด ไม่ผูกมัดนักศึกษา ไม่กำหนดว่าต้องเรียนสำเร็จในระยะเวลาชัดเจน และผู้เรียนต้องสามารถบูรณาการองค์ความรู้ทั้งที่ได้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและความรู้ที่ได้จากทฤษฎีหรือหลักการเพื่อใช้ในการแสวงหาความรู้ การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่สำคัญในการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในแก้ไขปัญหาและพัฒนางานได้ การนำเสนอ และเผยแพร่ผลงาน การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และสารสนเทศในการสื่อสารการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ ซึ่งผู้รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด เน้นการเรียนรู้ในระดับสูง การแลกเปลี่ยนความรู้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม จัดการสอนเป็นทีม (Team Teaching) การสอนเป็นทีมเป็นการสอนที่มีความมุ่งหมายให้อาจารย์ได้ระดมสรรพความรู้และประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากรายวิชาให้มากที่สุด กว้างขวางที่สุด อาจารย์ต่างเสริมการสอนซึ่งกันและกัน และสอนในเนื้อหาที่ตนเองถนัดที่สุด การสอนโดยเน้นงานวิจัยให้การวิจัยอยู่ในการศึกษาหรือกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ผู้เรียนจะได้คุ้นเคยกับงานวิจัยและฝึกให้เป็นผู้บริโภคงานวิจัยที่ดี (Research Consumer) และด้วยการใช้วิธีการสอนโดยเน้นงานวิจัยนี้จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่กว้างขวางยิ่งขึ้น เน้นจัดแบบใช้ความจริง ใช้ตัวปัญหาเป็นตัวตั้ง/จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ รวมหน่วยในรูปของกลุ่มปัญหา (วิชา) ให้

ได้และมีการเปลี่ยนเป็นพลวัตรเสมอ การเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะต้องเรียนรู้จากความจริง การสัมมนา และการเรียนแบบวิพากษ์วิจารณ์

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การพัฒนาเมืองภายใต้สถานการณ์ ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ บนพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ซึ่งในยุคปัจจุบันสังคมเต็มไปด้วยความผันผวน ความไม่แน่นอน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองเชิงยุทธศาสตร์ ที่ต้องเน้นการบูรณาการทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ บุคลากรในสังคมที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาเมืองจึงต้องมีคุณลักษณะพื้นฐานคือ ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ต่อสังคมและส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับกรมโยธาธิการและผังเมือง(2551) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับโครงการการศึกษาเพื่อจัดลำดับการพัฒนาเมืองการค้นหาเมืองคุณภาพด้วยมาตรฐานผังเมือง ที่พบว่าปัจจัย การพัฒนาการเมืองที่มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น แต่ปัจจัยที่ถือว่าเป็นพื้นฐานและ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะต้องร่วมคิดร่วมทำและร่วมตรวจสอบ อย่างแท้จริง ทั้งในด้านของการก่อสร้าง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และด้านธรรมาภิบาล (good governance) เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจและความภูมิใจในเมืองของตน ซึ่งในกลไกสำคัญในการพัฒนาเมืองให้บรรลุผลจะประสบความสำเร็จได้เพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทของประชาชนและวิสัยทัศน์ของผู้นำ โดยการพัฒนาตัวชี้วัดจะต้องมีการปรับปรุงอยู่เสมอโดยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานวางแผนส่วนกลางและท้องถิ่น เริ่มด้วยการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลผังเมืองให้สอดคล้องกับความเป็นจริงอยู่เสมอ ทบทวนผังเมืองและโครงการด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ พัฒนามาตรฐานผังเมืองโดยการมีส่วนร่วมและความเห็นชอบจากชุมชน เพื่อนำมาใช้วัดให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของเมือง เพื่อให้เป็นเมืองคุณภาพอย่างยั่งยืน

ซึ่งบุคลากรทางสังคมโดยเฉพาะผู้นำจำเป็นต้องมีความรู้ทางวิชาการและทักษะทางวิชาชีพทางยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ บนพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาสู่ความยั่งยืน คือต้องมีความรู้ด้านการบริหารจัดการระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานชุมชนเมือง การวางแผนด้านการสัญจรของเมืองอย่างยั่งยืน ระบบของเศรษฐกิจเมือง กระบวนทัศน์การวางแผนพัฒนาเมือง สอดคล้องกับพนิต ภูจันดา และ ยศพล บุญสม(2559) ที่กล่าวถึงแนวคิดการพัฒนาเมืองต้นแบบ โดยการวางผังเมืองรวมมีสาระสำคัญในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงด้วยโครงข่ายการคมนาคมและขนส่ง ที่มีความเหมาะสมพอเพียงทางด้าน

สาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่สนับสนุนให้การใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดทิศทางการเจริญเติบโตของเมืองให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ผังเมืองรวมได้รับการวางและจัดทำอยู่บนพื้นฐานของ “สาธารณะ” หรือส่วนรวม 3 ประการ ได้แก่ ความปลอดภัยสาธารณะ (public safety) สุขอนามัยสาธารณะ (public health) และความเป็นอยู่ที่ดีสาธารณะ (public welfare) รวมทั้งทักษะในการแก้ไขปัญหาสังคม สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และประยุกต์ใช้ความรู้ทางยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองในการวิเคราะห์สถานการณ์หรือสภาพปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับอัครวินท์ ศาสนพิทักษ์ และสมศักดิ์ อมรสิริพงศ์(2564) ได้ทำการสังเคราะห์บทบาทเมืองอัจฉริยะที่มีผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม: การสังเคราะห์อภิมาน ที่กล่าวว่าการจะพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองที่ทรงประสิทธิภาพได้นั้น คือการพัฒนาให้เมืองเป็นเมืองอัจฉริยะ (Smart City) โดยประยุกต์นำเอาเทคโนโลยีมาช่วยในการบริหารและการจัดบริการสาธารณะ เพื่อมุ่งหวังว่าจะมีส่วนช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้ โดยเมืองอัจฉริยะไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับประเด็นทางวิทยาศาสตร์แต่ยังมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมศาสตร์ ซึ่งจากการสังเคราะห์บทความวิจัยการพัฒนาพื้นที่เมืองโดยประยุกต์นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารเมืองหรือการจัดบริการสาธารณะ มีส่วนช่วยลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่เมืองได้ทั้งทางด้านการบริหารเมือง การกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ การสื่อสาร การสร้างการมีส่วนร่วม และการส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและชนชั้นทางสังคม

ส่วนความท้าทายที่บทบาทในการพัฒนาเมืองคือต้องทำให้ประชาชนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย รับฟังความเห็นที่แตกต่างและแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ คือสามารถวิเคราะห์โลกาภิวัตน์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ความสัมพันธ์และผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดิจิทัลกับการเปลี่ยนแปลง ความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาเมือง โดยนำหลักการ แนวคิดและทฤษฎีด้านระบบนิเวศเมือง การศึกษาความสัมพันธ์ของระบบนิเวศวิทยา (Ecology) ในพื้นที่เมือง สภาพแวดล้อมในเขตเมือง ปัญหาและการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง หลักการบริหารจัดการเพื่อคลี่คลายสถานการณ์วิกฤตของเมือง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติที่เชื่อมโยงกับการวางแผนและการจัดการเมือง เพื่อบรรเทาและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคาม สอดคล้องกับมูนิเระฮ์ ยีดา ชนิกันต์ ผลเจริญ และ พิชิตชัย กิ่งพวง(2559) ที่ศึกษาการบริหารเมือง: นโยบายการพัฒนาและอนุรักษ์เมือง พบว่าการใช้ประโยชน์ของเมืองในการกำหนดนโยบาย เช่น การกำหนดพื้นที่สีเขียว พื้นที่อุตสาหกรรม หรือพื้นที่เกษตรกรรม เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นตัวอย่างความท้าทายที่เกิดขึ้นกับการบริหารเมืองของรัฐเชิงพื้นที่ในปัจจุบันเกิดการปะทะกันระหว่างแนวคิดเรื่องความต้องการและยินยอมพร้อมใจของพลเมือง

ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างหลากหลายกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญตามนโยบายการพัฒนาของภาครัฐ ภายใต้เรื่องของสิทธิชุมชน การหาข้อตกลงประนีประนอมระหว่างการใช้ นโยบายการบริหารจัดการเมืองของภาครัฐกับสิทธิในการกำหนดการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง

และปัจจุบันรัฐยังต้องเผชิญกับความท้าทายในด้านการบริหารเมืองหลากหลาย เช่น กรณีการบริหารเมืองเพื่อรองรับการเกิดภัยพิบัติต่างๆ โดยเฉพาะภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน และต้องอาศัยการบริหารสั่งการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว เช่น อุทกภัย วาตภัย วาคีภัย เป็นต้น หรือ แม้กระทั่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากมนุษย์เอง เช่น ปัญหาการเผาป่า ปัญหาหมอกควัน เป็นต้น ที่บางครั้ง ต้องอาศัยความร่วมมือและรับผิดชอบร่วมกันทั้งในระดับส่วนกลาง ภูมิภาค และโดยเฉพาะส่วน ท้องถิ่น ที่ปัจจุบันเป็นผู้รับผิดชอบหลักในพื้นที่ในฐานะรัฐบาลที่ใกล้ชิดประชาชน ซึ่งโดยสรุปแล้ว รัฐในปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายในการบริหารเมืองมากมาย สิ่งสำคัญที่สุดคือข้อ จำกัดคือในการบริหารเมืองที่ต้องอยู่บนพื้นที่เดิมที่มีพลวัตความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน รวมถึงอนาคต ซึ่งรัฐคือผู้ที่จะต้องมีบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น สิ่งที่รัฐควรคำนึงถึงมากที่สุดคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการบริหารเมือง เพราะท้ายที่สุด แล้วประชาชนที่ดำรงอยู่ในพื้นที่คือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกนโยบายและกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการ บริหารเมือง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 เน้นการบูรณาการองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงของ สภาพสังคมสู่ความเป็นเมือง และประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีเพื่อการสร้างเสริมคุณภาพ ชีวิตในสถานะและวิถีความเป็นเมืองอย่างเหมาะสม

1.2 การจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์และทักษะการ คิดวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ในการวางแผนการพัฒนาเมืองโดยใช้พื้นที่เป็นฐานควบคู่กับการเปลี่ยน ผ่านสังคมสู่ความเป็นเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าในการศึกษาวิจัยนี้เป็นคงเป็นประโยชน์แก่ทุกส่วนต่อผู้ที่มีความสนใจในเรื่อง ที่เกี่ยวกับการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ศึกษาการกลไกการพัฒนาศักยภาพชุมชนและภาวะผู้นำในการรองรับการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมจากชนบทสู่ความเป็นเมืองอัจฉริยะ

2.2 ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนรองรับการเปลี่ยนผ่านสังคม ชนบทสู่ความเป็นเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2551). *โครงการการศึกษาเพื่อจัดลำดับการพัฒนาเมือง: การค้นหาเมืองคุณภาพด้วยมาตรฐานผังเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- พนิต ภูจินดา. (2556). *การผังเมืองกับการพัฒนาเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พนิต ภูจินดา และ ยศพล บุญสม. (2559). แนวคิดการพัฒนาเมืองต้นแบบ. *วารสารวิชาการการออกแบบสภาพแวดล้อม*. 3(1), 59.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2539). *สังคมวิทยาการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญเราะย์ ยีดา ขนิกันต์ ผลเจริญ และพิชิตชัย กิ่งพวง. (2559). การบริหารเมือง: นโยบายการพัฒนาและอนุรักษ์เมือง. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*. 3(3), 57.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (2558). *โอกาสในการสร้างรายได้และการประกอบอาชีพของคนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผน สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *คู่มือแนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองในอนาคต ให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัศวินท์ ศาสนพิทักษ์ และสมศักดิ์ อมรสิริพงษ์. (2564). การสังเคราะห์บทบาทเมืองอัจฉริยะที่มีผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม: การสังเคราะห์อภิमान. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. 12(1), 7-28.
- McKinsey Global Institute. (2011). *Urban world: Mapping the economic power of cities*. McKinsey Global Institute, March 2011.